

VII. CONJUNTURA AGRÀRIA

7.2 CONJUNTURA DE LA CABANYA RAMADERA

En aquest apartat es descriuen els principals esdeveniments que van tindre lloc en el sector ramader durant 2021. Les dades de produccions i cabanyes de bestiar es poden observar en el capítol V sobre estadístiques ramaderes.

La cabanya ramadera va disminuir en porcí (-15,2%), caprí (-6,5%), boví (-5,0%) i oví (-4,6%).

La producció de caps de bestiar per a sacrifici en 2021 va evolucionar de manera dispar en funció de les espècies. El bestiar caprí va augmentar un 15,3% les vendes per a sacrifici, el bestiar boví ho va fer un 1,4% i l'oví un 0,9%, mentre que aquestes van disminuir en porcí un 4,3%, en equí un 10,0%, un 5% en aus i un 8,1% en conills.

D'altra banda, va descendir la producció d'ous (-6,3%), així com la de mel (-3,4%) i la de llet (-0,7%), mentre que va augmentar la de llana (+5,5%)

La pesta porcina africana (PPA) va continuar sent en 2021 el problema de sanitat animal més greu, juntament amb la grip aviària, a la Unió Europea.

La Comunitat Valenciana està oficialment indemne de brucel·losi en bestiar oví, caprí i boví. Es continua treballant en el programa de control i erradicació de la tuberculosi en boví i s'ha començat també en caprí.

A més, el sector ramader valencià va prosseguir el seu esforç per a adaptar-se a la normativa europea relativa al benestar animal i a les condicions higièniques, sanitàries i mediambientals amb la finalitat d'oferir un producte de màxima qualitat i amb una traçabilitat concorde a les exigències actuals dels consumidors.

En matèria de seguretat alimentària, els serveis veterinaris oficials han dut a terme en 2021 els plans de control que estableix el Pla nacional de control oficial de la cadena alimentària (PNCOCA) per a verificar, entre altres, el compliment de la normativa sobre la higiene en la producció primària ramadera, així com sobre el benestar i la sanitat animal.

El sector ramader espanyol manté un compromís important en la reducció de l'ús d'antibiòtics amb la finalitat de reduir la resistència microbiana. El novembre de l'any 2011, el Parlament Europeu va publicar una resolució per la qual s'establia un pla director d'acció sobre resistències antimicrobianes (2011-2016). Espanya va establir en 2014 el seu primer Pla nacional contra la resistència als antibiòtics (PRAN). El març de 2019 es va aprovar el pla per al període 2019-2021, que té com un dels seus principals pilars la prevenció de la necessitat de l'ús d'antibiòtics. L'informe anual del PRAN juny 2020-desembre 2021 va mostrar una reducció d'un 56,7% en el consum d'antibiòtics veterinaris entre 2014 i 2020.

Els preus dels pinsos per al bestiar van registrar pujades d'entre el 12% i el 26,5%. La farina de soja va tancar l'any aproximadament en el mateix nivell amb el qual el va obrir. Per contra, van pujar considerablement els cereals, sobretot l'ordi, que estava a final de desembre més car que la dacsà, segons l'informe del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. Les pujades més acusades es van donar en el sector porcí.

Mitjançant el Decret 77/2021, es van concedir ajudes directes a explotacions ramaderes de boví de raça de lídia i d'oví de raça guirra per les pèrdues econòmiques per la COVID-19 en una quantia de 950.000 euros.

D'altra banda, es van destinar 1,8 milions d'euros per a la millora de la competitivitat i sostenibilitat de les explotacions ramaderes de la Comunitat Valenciana, per a millorar la bioseguretat, el benestar dels animals, la promoció de l'extensificació, per a reduir costos i millorar el producte final i reduir l'impacte ambiental de les explotacions ramaderes.

A continuació, s'analitza la situació durant 2021 de cada un dels sectors que conformen la cabanya ramadera de la Comunitat Valenciana.

Avicultura

L'avicultura de carn es va enfrontar en 2021 a un escenari complex. A l'increment d'un 26% en els costos dels pinsos per a pollastres, es van afegir costos addicionals, com l'adequació d'instal·lacions i cadena logística davant de les mesures COVID, i un increment substancial en el cost de l'energia elèctrica amb pics que van superar els 200 euros/MW. Aquesta situació va provocar més dificultat de competitivitat enfront de la carn avícola importada de mercats exteriors amb estàndards de producció diferents dels europeus.

La producció de carn de pollastre a la Comunitat Valenciana va disminuir en 2021 respecte a 2020 (-5,6%). Així, les vendes de pollastres d'engreix per a sacrifici en 2021 es van situar en uns 55,5 milions de caps enfront dels 58,8 milions de caps de 2020. També cal destacar els 2,5 milions de titots per a sacrifici que es van vendre a la província de Castelló, que és, amb Sevilla, una de les principals províncies productores de titots de tota Espanya.

Respecte a les cotitzacions, el preu mitjà del pollastre en 2021 es va situar entorn dels 1,07 €/kg viu, lleugerament per damunt del preu que va adquirir en 2020 (0,95 €/kg).

Pel que fa al sector de la producció d'ous, aquest s'enfronta, igual que la resta dels sectors ramaders, a una escalada en el cost de les matèries primeres i de l'energia, al qual s'afeg el repte europeu d'intentar aconseguir a partir de 2027 una producció lliure de gàbies. Tot això, en un context globalitzat amb estàndards de producció menys restrictius que els europeus, la qual cosa dificulta la competitivitat dels nostres productors.

La cotització dels ous de gallina de la Comunitat Valenciana en 2021 es va situar en 0,80 €/dotzena enfront dels 0,72 €/dotzena de 2020, la qual cosa va representar un augment de l'11,1%.

Quant a la producció d'ous de gallina de la Comunitat Valenciana en 2021, va disminuir un 4,7% respecte a 2020 (110,8 milions de dotzenes enfront de 116,3 milions de dotzenes en 2020). La producció total d'ous va disminuir un 6,3%.

Respecte a l'estructura de les explotacions de gallines i pollastres d'engreix, va disminuir el nombre d'explotacions, que va passar de 530 en 2020 a 518 en 2021. Per part seua, el nombre de places va caure un 3,1%, a causa del descens de les relatives a la producció de pollastres d'engreix i a la cria de gallines, mentre que va augmentar en les de producció d'ous de consum.

Des del punt de vista sanitari, l'epidèmia d'influença aviària d'alta patogenicitat (IAAP) de 2020-2021, amb un total de 1.298 brots en aus de corral, 22,9 milions d'aus afectades, 85 deteccions en aus captives i 2.394 esdeveniments en aus silvestres en 31 països europeus va ser una de les epidèmies més importants d'aquesta malaltia que s'han produït a Europa fins ara.

La Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica va destinar un total de 400.000 € en 2021 a la prevenció i erradicació de la salmonel·losi.

Respecte a la seguretat alimentària, un dels objectius del Pla nacional de resistència d'antibiòtics (PRAN) que es va posar en marxa amb el Programa REDUCE per a l'avicultura de carn va ser reduir durant el període comprés entre 2019 i 2021 tots els antibiòtics un 45% i reduir la colistina un 80%, antibiòtic d'importància crítica per a la salut humana. El juny de 2020 aquests objectius s'havien aconseguit i, a més, es va posar en marxa el programa de reducció d'antibiòtics en titots i en gallines ponedores, la qual cosa posa de manifest el compromís del sector avícola amb l'objectiu de reducció de resistències antimicrobianes.

D'altra banda, l'estiu de 2021, el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació va publicar en el BOE el Reial decret 637/2021, de 27 de juliol, pel qual s'estableixen les normes bàsiques d'ordenació de les granges avícoles.

Porcí

Es tracta del sector ramader més important d'Espanya, que és el segon país productor a la Unió Europea, després d'Alemanya. Espanya és el quart país productor de carn de porc en l'àmbit mundial, després de la Xina, els Estats Units i Alemanya. Per primera vegada, Espanya ha sigut en 2020 el màxim exportador de porcí en l'àmbit de la Unió Europea, per davant d'Alemanya, que habitualment ocupa aquest lloc. En 2021 Espanya va mantindre aquesta posició, amb la Xina com a principal destinació, seguida de França, Itàlia i el Japó. Per part seua, els enviaments valencians de porcí en 2021 es van dirigir fonamentalment a Sèrbia, Macedònia, la Xina i Moldàvia.

La producció de bestiar porcí amb destinació a sacrifici de la Comunitat Valenciana va arribar a la xifra de 2.322.670 caps en 2021, per la qual cosa va suposar una disminució del 4,3% respecte de 2020 (2.426.436 caps).

La cotització del porc d'engreix en 2021 es va situar en 1,26 €/kg de mitjana. Aquest preu va suposar un 4,7% menys que en 2020, en el qual la cotització mitjana es va situar en 1,32 €/kg.

Pel que respecta a l'estructura productiva, el nombre d'explotacions porcines va augmentar en 2021 i va passar de 880 a 886. El nombre de places destinades a engreix va augmentar en el mateix percentatge (+0,7%).

La pesta porcina africana (PPA) continua sent el problema de sanitat animal més greu, juntament amb la grip aviària, que té la Unió Europea. Aquesta malaltia es va introduir a Rússia des de la regió del Caucas l'any 2007, moment des del qual es va instaurar de manera endèmica al sud del país i es va disseminar després principalment en direcció nord i oest afectant països veïns com Ucraïna i Bielorrússia, a partir dels quals la malaltia es va introduir en la UE, on ha mantingut un avanç lent però continu que va afectar regions en direcció oest.

Davant d'aquesta situació, es van establir diverses mesures per a previndre la propagació de la PPA en el territori de la Unió. D'una banda, es van extreure les mesures de bioseguretat en les explotacions amb la presentació de plans per a reduir la població de senglars, de manera que el juny de 2018 es va prohibir la circulació de senglars entre els diferents estats membres. Paral·lelament, s'estan construint tanques en les zones limítrofes als focus d'infecció per a limitar els moviments de la fauna salvatge.

Com que no existeix cap vacuna contra aquesta malaltia, els esforços per al control i l'erradicació d'aquesta se centren en la limitació de moviments de senglars i la disminució de la seua població.

Malgrat aquestes mesures, en 2018 es va declarar un focus a Bèlgica. Aquesta situació es va mantindre en 2019 amb l'aparició de nous focus. En 2020 la malaltia va aparèixer per primera vegada a Alemanya i Grècia. La situació va ser crítica a Polònia, mentre que Bèlgica es va declarar lliure de la malaltia. Els focus de PPA van prosseguir en 2021 i es van centrar en senglars. Contra aquesta malaltia no existeix vacuna. Per això, els països de la Unió Europea s'estan defensant, construint tanques en les zones frontereres per a evitar la propagació a través dels senglars i disminuir la població d'aquests animals silvestres.

D'altra banda, la pesta porcina africana va ser declarada a la Xina l'agost de 2018 i es va estendre en 2019 per tota Àsia, la qual cosa va obligar al tancament de milers d'explotacions i al sacrifici de milions de porcs. Aquesta situació va delmar la cabanya porcina i va disparar la demanda de carn de porcí en el mercat internacional. Com a conseqüència, van augmentar les exportacions a la Xina de carn de porcí procedents de la Unió Europea. A més, l'aparició de la malaltia el setembre de 2020 a Alemanya va suposar el tancament de les exportacions del porcí alemany a aquest mercat, la qual cosa va afavorir els enviaments espanyols a la Xina. Aquesta situació es va mantindre en 2021.

A part dels problemes de sanitat animal, el sector s'enfronta a altres reptes, com la reducció en l'ús d'antibiòtics i els reptes mediambientals.

En matèria de seguretat alimentària, el compromís del sector porcí amb el Pla de reducció d'antibiòtics (PRAN) és molt important. Un dels objectius primordials d'aquest pla en porcí és reduir l'ús de colistina, així com neomicina i apramicina. Segons l'informe de juny de 2020-desembre de 2021, durant el període comprès entre 2019 i 2021, i gràcies a la col·laboració dels professionals implicats, s'han complit els objectius dels programes REDUCE de colistina en porcí (reducció en un 85,8% de l'ús de colistina).

A més, el Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic va tramitar durant l'any 2021 la modificació del Reial decret 261/1996, de 16 de febrer, sobre protecció de les aigües contra la contaminació produïda pels nitrats de fonts agràries. Aquesta normativa afecta la regulació de l'ús que els ramaders fan de les millors tècniques disponibles (MTD), fonamentalment, en relació amb les emissions d'amoniac. També tracta transposar de manera més estricta la directiva sobre nitrats, després de l'expedient sancionador que ha obert la Unió Europea al Regne d'Espanya.

En aquest mateix sentit, el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació va continuar treballant en 2021 en un projecte de reial decret pel qual s'estableixen normes per a la nutrició sostenible en els sòls agraris que també incidirà en el sector porcí.

Boví

El sector de carn de boví està format per dos subsectors clarament diferenciats. D'una banda, les vaques mare, que inclou les vaques de llet el subproducte de les quals és el vedell que es ven per a carn al cap de pocs dies de nàixer i les vaques alletants, en què els vedells poden romandre fins als sis mesos de vida. Les explotacions de vaques nodrisses tenen un paper molt important, ja que estan lligades al medi rural, ajuden a fixar població en zones desfavorides, desenvolupen una labor de conservació del medi ambient i ajuden a vertebrar el medi rural. D'altra banda, el subsector dedicat a l'engreix de jònecs és un sector altament dependent del preu de les matèries primeres i del preu dels jònecs.

Després d'un dur any 2020 marcat pel tancament del canal HORECA, l'any 2021 va portar la reobertura de bars i restaurants i la recuperació del comerç exterior. No obstant això, l'increment en els costos de producció (pinsos, energia, envasos, transport, etc.) va llastrar aquesta millora.

Tradicionalment, el sector de boví de carn espanyol ha sigut un sector amb una forta orientació a l'exportació. Per a això, la producció se centra en l'engreix de jònecs importats de raça frisona creuats amb races de carn i altres procedents d'Irlanda, França i Alemanya, fonamentalment. En 2021 Espanya va exportar 101.732 tones de jònecs vius les principals destinacions dels quals van ser Algèria i Líbia. Això va suposar una disminució del 16,3% enfront de 2020. Pel que fa a la carn fresca i congelada, Espanya va exportar 158.447 tones, un 1,1% més que en 2020. Aquest tipus de carn s'envia fonamentalment a la Unió Europea i té com a principals destinacions Portugal i Itàlia. La Comunitat Valenciana també exporta animals vius, amb 1.323 tones exportades en 2021, enfront de les 2.826 tones de 2020. La principal destinació va ser Itàlia. Quant a la carn fresca i congelada, en 2021 es van exportar 28.996 tones enfront de les 23.107,991 tones de 2020. Aquestes exportacions es van destinar a Itàlia principalment.

El cens de boví a la Comunitat Valenciana va experimentar una disminució en 2021 respecte de 2020, i va passar de 57.098 caps a 54.252 (-5,0%).

La producció de bestiar boví amb destinació a sacrifici de la Comunitat Valenciana va arribar a la xifra de 35.350 caps en 2021, la qual cosa va suposar un augment de l'1,4% respecte de 2020 (34.879 caps).

A partir del 31 de març de 2015, després de la supressió de les quotes làcties a la UE, els preus van iniciar una tendència a la baixa, la qual cosa va col·locar el sector espanyol en una situació delicada. Segons l'observatori del mercat de la llet de vaca de la Unió Europea, durant l'any 2021 es va produir un increment dels preus de la llet percebut pels productors. Els dos països on es va produir més increment van ser Irlanda i Holanda. Els ramaders irlandesos van percebre un 37,5% més, de manera que van passar des dels 35,64 euros als 49,03; mentre que els ramaders dels Països Baixos van incrementar els preus percebuts un 31,3%, en créixer des dels 34,25 als 45 actuals. Espanya és un dels països on menys ha pujat el preu de la llet de vaca perquè, entre gener de 2021 i desembre 2021, ho ha fet un 8%, de manera que ha passat de 32,72 euros per cada 100 quilos a 34,35.

La producció de llet de vaca a la Comunitat Valenciana va disminuir en 2021 (-1,6%) respecte a 2020, de manera que va passar de 81,3 milions de litres de llet a 80,1 milions de litres.

El preu de la llet percebut en les explotacions valencianes en 2021 es va situar en 0,33 €/l, la qual cosa suposa una lleugera pujada respecte dels preus de 2020 (0,32 €/l).

Oví i caprí

El sector oví caprí és un dels sectors ramaders més fràgils. El nivell d'envelliment de les persones titulars de les explotacions ramaderes d'aquest sector és molt elevat, la qual cosa, juntament amb altres problemes com la reduïda dimensió de les explotacions, la caiguda constant del consum de carn i llet dels xicotets remugants i la competència amb altres productes de la ramaderia, fa que el sector es trobe en una posició delicada.

L'oví va arrossegar un any 2020 difícil amb el tancament del canal de restauració i hostaleria. No obstant això, a Espanya, l'any 2021 el sector ha sigut capaç de reconduir aquesta situació i ha tancat en xifres positives de producció amb un ascens del 4,52%, amb 120.320 tones, que en són unes 5.000 més que en la campanya prèvia.

Els censos d'aquestes cabanyes a la Comunitat Valenciana en 2021 van tindre una baixada en relació amb 2020, que, en el cas de l'oví, va ser del 4,6% i, en caprí, del 6,5%. L'oví va passar de 285.129 caps en 2020 a 271.881 en 2021.

Pel que respecta a la producció de carn, en 2021 la venda de corders per a sacrifici va augmentar un 0,9% respecte a 2020.

En relació amb la producció de llet, en 2021 es va produir un increment en la producció de llet d'ovella, que va passar de 2,9 milions de litres en 2020 a 3,1 milions de litres en 2021 (4,8%), també va augmentar la quantitat de llet de cabra (3,9%) respecte a 2020, que va passar d'11 milions de litres de llet a 11,5 milions de litres.

El nombre d'explotacions d'oví i caprí es va reduir en 7 i va passar de 1.376 en 2020 a 1.369 en 2021. Les de carn van disminuir en 5 i les de llet van reduir el seu nombre en 2.

Des del punt de vista sanitari, 2021 ha suposat un retorn de la llengua blava, especialment del serotip 4, que va provocar més de 100 focus i va afectar la regió sud-oest d'Espanya i les Illes Balears, després que en 2020 es detectaren els primers brots d'aquesta malaltia a Andalusia i Navarra.

Cunícola

És un sector amb falta de relleu generacional, amb pèrdues econòmiques any rere any i amb uns escorxadors en constants dificultats per a mantindre's actius.

La producció de carn de conill va descendir en 2021 respecte de 2020 i va passar de 3,8 milions de caps amb destinació a sacrifici en 2020 a 3,5 milions de caps, xifra que va suposar una reducció del 8,1%. D'aquesta manera es va mantindre la tendència descendent.

El preu de la carn de conill va augmentar en 2021, concretament un 4,8%, respecte de 2020, de manera que va passar d'1,88 €/kg a 1,97 €/kg.

Pel que respecta a l'estructura de les explotacions, el nombre va baixar i se'n van registrar 26 menys que l'any anterior, quan van passar de 152 explotacions a 126. El nombre de gàbies també va experimentar una baixada significativa (-4,2%), de manera que va passar d'una capacitat total de 114.082 en 2020 a 109.245 en 2021.

En matèria de seguretat alimentària, el compromís del sector cunícola amb el Pla de reducció d'antibiòtics (PRAN) és molt important. Segons l'informe de juny de 2020-desembre 2021, s'havia reduït durant el període comprès entre 2019 i 2021 l'ús d'antibiòtics (95% de reducció en l'ús de colistina), i, gràcies a la col·laboració dels professionals implicats, s'han complit els objectius dels programes REDUCE.

Apícola

L'any 2021 va estar marcat per una meteorologia desfavorable, amb elevades temperatures al febrer que van provocar l'avançament de les floracions, mentre que març i abril van tindre baixes temperatures i gran quantitat de dies de pluja, la qual cosa va dificultar l'activitat de les abelles.

Aquestes circumstàncies van contribuir a una disminució en la producció de mel a la Comunitat Valenciana, que es va situar en 5.426,0 tones en 2021, un 3,4% inferior a la de 2020 (5.616,8 t).

Pel que respecta a l'estructura de les explotacions, el nombre de bucs va disminuir en 2021 un 1,2% respecte de l'any anterior i va passar de 347.299 bucs en 2020 a 343.227 bucs en 2021.

L'apicultura es practica en tots els països de la Unió Europea. Els principals productors són Romania, Espanya, Alemanya, Hongria, Itàlia, Polònia, França i Grècia. Es tracta d'una activitat molt arrelada en les zones rurals, on és un vector de desenvolupament.

La UE és el segon productor de mel del món, després de la Xina, però no pot satisfer l'elevada demanda interna, per la qual cosa és el primer importador mundial de mel. Ucraïna va continuar sent en 2021 el primer proveïdor de mel de la UE després d'haver superat la Xina en 2020.

Els programes apícoles del trienni 2020-2022 van ser aprovats per la Decisió d'execució (UE) 2019/974, de la Comissió, a través de la qual la UE va comprometre una contribució comunitària de 40 milions d'euros anuals, un 11% més que en 2017-2019. Espanya és el principal estat membre receptor, amb un 14% del total dels fons de la UE destinats a aquests programes.

En 2020, la Comunitat Valenciana va convocar 2021 ajudes per un import de 1.400.00 euros per a millorar la producció i la comercialització de la mel, en el marc del Pla nacional apícola.

Quant a sanitat animal, perdura la síndrome de despoblament de les abelles a causa de diferents problemes sanitaris i per l'increment de la parasitació per varroasi, a causa de la falta d'eficàcia dels tractaments actuals i de la inexistència de noves molècules actives.

Igual que en anys anteriors, es va mantindre la prohibició d'instal·lar bucs en les zones cítriques, encara que amb algunes excepcions, segons l'Acord de 18 de març de 2021, del Consell, pel qual s'aproven mesures per a limitar la pol·linització encreuada entre plantacions de cítrics.